

Értelme
Negyedév
Egy hó
Egy sz
Váron
Bukare

Csehszlovákia
Egy hónapra
Egy szám — ck 150

UJ KELETI

ZSIDÓ POLITIKAI NAPILAP

ESZTERGOMI KIADÓ-
HIVATAL ÉS NYOMDA

Ciuj-Kolozsvár, St. Barón
Pop, (Brassai-utca) 10.

Telefon: Szerkesztőség
és kiadóhivatal — 977
Es. N. Sz. — 558

A kéziratok kizárólag a
szerkesztőséghez cím-
zendők. Kéziratokat nem
dunk vissza.

1924 szeptember 5 Péntek

Ciuj-Kolozsvár * VII. évfolyam * 201. szám

5684. Elul 6

A genfi pesszimizmus

Meddő lenne afölött vitakozni, hogy mi volt előbb: a hatalom-e, vagy az eszme? A történelem azt látszik igazolni, hogy az eszme mindaddig nem győzedelmeskedett, míg a hatalom nem szegődött melléje. Ez az eszmék tragikuma és egyben egyetlen érvényesülési lehetősége.

A genfi leszerelési konferencia nyomott hangulata mögött ennek az igazságnak tudatalatti megérzése húzódik meg. Az a bizonyos pesszimizmus, melyet Lloyd George az emberi nemmel szemben oly frappánsan hangsúlyozott, ott él a legidealistábbak, a legoptimistábbak jelkében is.

Bizonyos, hogy a tömeglelkeket sem lehet azzal vádolni, hogy nincs érzékük és fogékonyaságuk a nagy eszmei görögöztök iránt. Sőt talán éppen az a baj, hogy túl nagy hajlandóság él bennük a különböző és egymással merőben ellentétes eszmei áramlatok befogadására, anélkül azonban, hogy a befogadott eszmékkel szemben a legkevésbé kritikus tudnák gyakorolni. A tömeglelkek tragédiájához tartozik, hogy a legfeneklebb eszméket is ösztönös gyurja lelkének fekete mélységeiben.

Az ösztönöknek ez a megdönthetetlennek látszó uralma igazolja azt a sötételetlétést, melylyel a leszerelés eszméjének intellektuális magaslapon álló férfial nézik saját eszméik sorsát. Ez magyarázza meg ingadozásukat, tévovázásukat. A történelem, a tények birodalma merő sötényt von az idealista rajongás ódzsisa köré, melyben az örök béke ragyogó illúziója ékeskedik.

Érthető, szomorúan érthető jelenség ez. Keserű ellenmondások láncá béklyózza meg a cselekvés akarátát, mert a felelősség, mellyel az általános leszerelés elrendelése járna, elriasztja a cselekedni akarókat.

A történelem azt bizonyítja, hogy a nagy eszmei áramlatok fegyver nélkül meddő álmodozásokká devalválódnak. A nagy erkölcsi törvények uralmának érvényét vérrel és vassal lehetett csak biztosítani. Az igazság hatalom nélkül torz prédikáció csak.

Az általános leszereléssel járó európai béke örökkévalóságát vajjon szerződések, okmányok biztosíthatják-e mindenkire kötelező erővel? Ez itt a lét és nemlét kérdése. Mély és fogas kérdés. Mert valakinek, vagy valakiknek, egy nemzetnek, vagy egyes nemzeteknek örül kelene állaniok, hogy a szerződések érvényét a többiekre kötelezővé tegyék. A fegyvert tehát valakinek, vagy valakiknek Damokles-kardként kellene a többiek feje felett lebegtetni, mint a gonosztevő felett a bíró pallosát.

Az a kérdés már most, hogy az egyes alárendelt nemzetek hiúsága hajlandó-e elismerni maga fölött egy ilyen abszolút hatalom uralmát, bírói döntőszavát? A kétely nagyon is érthető, mert hiszen az emberiségben épügy, mint az egyes emberi egyedekben, mindig több volt a hajlam arra, hogy magát bírónak tolja fel, mint elismerje maga fölött mások bíraskodásának jogát.

A lefegyverzés problémája a hatalom, a nyers erőszak trónfosztásának problémája. Hatalmas, gyönyörű, az emberi gondolat legmagasabb ornatit suroló eszme. De tragikumának nagysága nem kisebb az eszme szuggesztivitásánál. Tragikuma, hogy emberi és nagyon is számolnia kell az emberi lélek borzalmas adottságaival. Győzelmét épügy, mint minden eszme győzelmét ugyasz az erő biztosíthatja, ami ellen küzd. Paradoxonnak hangzik, pedig így van: a lefegyverzés parancsszavát is csak fegyver tudja kötelezővé tenni.

Kinek a kezében legyen ez a fegyver, ez a hatalom? Anglia, Franciaország, Amerika kezében? Ki a hivatott, ki az abszolút meg-

bizható a pártatlanság tekintetében? Agyat, lelket, szívet felőlb kérdés ez, melynek fájdalma az élet, az emberi sors titkának legmélyebb forróságától. Egy istentől küldött próféta, egy új Mózes, vagy Buddha varázslatosan szuggesztív ereje kellene ehhez, hogy ezt a gondolatot hitté, vallássá tudja emelni. De korunk nem kedve a prófétáknak. A realitások, a gépkultúra, az erkölcsi és eszmei relativizmus korszaka nem talaja a nagy emberi megindulásoknak.

Ennek tudata, jobban mondva: ennek tudatalatti érzése teszi ingadozóvá, vagy ami ezzel egyenlő: pesszimiztává a genfi leszerelési kon-

ferencia résztvevőit. Macdonaldot és Herriot-t. Az eszköz késik, a megfelelő eszköz, mely az ígét parancsá emelje.

Nem lehetetlen, hogy a lefegyverzést, az európai béke örökkévalóságát újra fegyver fogja kikényszeríteni. S hogy ez nem pusztán fantazmagória: azt az erkölcsi fejlődésének története bizonyítja. Emberi, borzalmas, rút emberi tragikumunk, hogy üdvünket és erkölcsi felszabadulásunkat is csak ostrom tartó kézből fogadjuk el. Az áldó, jóságos kéz áldásból sohasem kért az emberiség. Ez a tény igazol minden pesszimizmust, ami a genfi konferencián megnyilvánul. (S. I.)

Ujkorszak alapját vetik meg Genfben

Remény van a megegyezésre Macdonald és Herriot között a leszerelés kérdésében

(Genf, szeptember 4. Az Uj Kelet tudósítójától.) A népszövetség ma plenáris ülést tartott. Az ülést Motta svájci köztársasági elnök nyitotta meg, aki mindenkélfőt köszönetet mondott az összes miniszterelnököknek, akik megjelenésükkel nagyobb súlyt adtak a népszövetség jelenlegi ülészakának. Ishii japán delegátus köszönetet mondott azért a támogatásért, amellyel az európai államok Japánt segítették a földrengés alkalmával. Wurrey angol delegátus a nemzetiségi problémát vetette fel. Hangsúlyozta, hogy Görögországban és Törökországban lényegesen javult a kisebbségek helyzete az utóbbi időben. Ezzel kapcsolatban Politisz görög delegátus kijelentette, a görög kormány hajlandó a népszövetség segítségét kikérni arra,

a kisebbségek helyzetét Görögországban jobbá tegyék.

Fritjof Nansen svéd delegátus javasolta, hogy a leszerelés kérdésében mondja ki a népszövetség, hogy minden konfliktus, amely az egyes államok között esetleg előállhat, nemzetközi törvényszék elé tartozik. Az ülést 12 óra 40 perckor berekesztették.

A plenáris ülés előtt Macdonald, Herriot, Briand és Loucheur között hosszabb tanácskozás folyt le. A megbeszélés során Herriot és Macdonald részletesen megvitaták a biztonsági garanciát és a leszerelés kérdését. Beavattottak szerint remélhető, hogy ezekben a kérdésekben is

megegyezés jön létre a két miniszterelnök között.

A tanácskozások után Macdonald interjút adott a külföldi lapoknak. Nyilatkozatában kijelentette, hogy a tegnapi pesszimizta hangulat nem indokolt. Reméli, hogy legközelebb Németországot és Oroszországot is felveszik a népszövetségbe. Kijelentette még Macdonald, hogy

sohasem hitt annyira a leszerelés elvének realizálásában, mint most.

Már megtették a lépéseket, mondotta tovább Macdonald, egy új nemzetközi leszerelési konferencia összehívására, amelyen Amerika is résztvesz. Hogy a konferenciát hol fogják megtartani, még nem tudja, mert az amerikai kormány azt szeretné, hogy Washingtonban legyen. Ezzel szemben a kérdés fontossága az egyes államok részéről a miniszterelnökök jelenlétét teszi szükségessé, ezek pedig nem tudnak hosszú időre országukból távol lenni. Így

a konferencia valószínűleg valamelyik európai székvárosban lesz.

Páris, szeptember 4. A reggeli lapok megállapítják, hogy Genfben új korszak alakítóként üdvözölték Angliát és Franciaországot. A francia sajtó bizik benne, hogy a két ország meg fog egyezni a biztonsági kérdésében is, még pedig döntőbírósi alapon. Maginot

volt hadügyminiszter az „Echo de Paris“-ban cikket írt, melyben kijelenti, hogy népek közötti erkölcsi kötelék megteremtésével a népszövetség hozzájárulhat a világbékéhez. Addig azonban

a józanság azt parancsolja, hogy Franciaország folytassa katonai erőfeszítéseit az európai államok közös biztonságának elérése érdekében.

A francia német viszonyban beállott új helyzettel kapcsolatban a „Liberté“ azt írja, hogy a francia diplomáciában fontos változások várhatók. A lap szerint Peretti della Rocca, a külügyminisztérium politikai osztályának vezetője nem Brüsszelbe megy, ahogyan eredetileg tervezték, hanem Franciaország berlini nagykövete lesz. Római francia követté De Margerte-t nevezik ki, míg Barrére, a jelenlegi követ nyugdíjba vonul és átveszi a Suez társaság vezetését. Peretti utóda Seydoux, a külügyminisztérium kereskedelempolitikai osztályának főnöke lesz.

A „Matin“ szerint lord Parmoor párisi angol követ utasítást kapott, hogy új javaslatot dolgozzon ki Németország katonai ellenőrzéséről.

Az új ellenőrzési módszert az összes volt el-lenséges államokban alkalmazni fogják. A „Petit Journal“ szerint a kisantant államai Lengyelország és Északamerika képviselői is belátták, hogy a leszerelést nem lehet keresztülvinni, amíg a határok biztonsága nincsen kellőleg megvédelmezve.

Fejrobbant egy újabb löporraktár

Bukarest, szept. 4. Ma délben tizenkét óra tájban az Afumaji erődben, mely közvetlen Bukarest mellett van, eddig ismeretlen okból tűz ütött ki. A tüzet nem sikerült lokalizálni s emiatt az az egyik löszerraktárra is átterjedt, ahol több robbanás történt. Az egyik robbanás olyan erős volt, hogy Bukaresben egészen jól lehetett hallani. A fővárosi rendőrprefektúra a hadügyminiszter kiküldöttjeivel együtt kiszállottak a helyszínre a tűz, illetve a robbanás okának megállapítására.

Egyre súlyosodik a helyzet Kinában

Newyork, szeptember 4. Kiseből érkező jelentések szerint Shanghaiba százezrevel érkeznek a menekültek a felkelők és a kormánycsapatok közötti hadizónából. Hongkongi hírek szerint Sun-Yai-Csen tábornok szövjetdíktatúrát tervez Kvantungban és moszkvai segítséggel embereket toboroz a vörös hadsereg számára. A nagyhatalmak képviselői ma megjelentek a kínai külügyminiszternél és követelték, hogy Shanghai körül semleges zónát rendeljen el. Az idegenek védelmére ma tizenkilenc külföldi hadihajó érkezett Shanghaiba. A hadihajók angol és amerikai csapatokat szállítottak partra.

szeptember 4.

resés!

UJ

zó vállalat

10. Tel. 515

magántisztvi:
mint szakszer-
résére meg-
gedmény!

különlegességek-
öttetési vannak
logueriakkal és
en. Csak komoly
címre intézendők

zárólag

OL

rt, mert ez
és kiadós!
jámín nagyváradi
készül, szigoruan
rás szerint.

VILMOS Ciuj

Kötél

& CO

reskedés
Ferdinand

6-92

raktár:

Alberdingk
swaldi zink-
s föld festé-
gi ecsetek.

5. Oradea-
ta Unirei 2

A nyárádminti zsidó tragédia nyomában

A vácmányi cserjés rejtelmel

(Targu-Mures-Marosvásárhely, szept. 4. Az Uj Kelet kiküldött munkatársától.) Egyszerű asszony ez a Csatlós Jánosné, igénytelen, dolgos, vagyoniilag független.

Beszéde darabos, de őszinte. Nem keresi az összefüggéseket, neki nem is fontos ez, azt mondja csak, amit saját fülével hallott.

— Ott voltam, amikor a szekercéről beszélt, — mondja — ott voltam, amikor a „deckáról“ az öreg Zsiga bá mondta, hogy valaki odatette, nehogy a lányomról megtudhassák, ki vitte oda a Hollósetőre.

Nem fűz kommentárt a mondanivalójához és amikor az egyik Mittelmann leány megkérdi, hajlandó-e ezeket tollbamondani hites ügyvéd előtt is, habozás nélkül mondja:

— Megmondhatom, hogyné mondanám! Megmondtam a csendőrségen is, pedig az őrmester megrázott és lökdösött.

Egy nyilatkozat

Elkészült a nyilatkozat, amelyben ezeket mondja az asszony:

„1924. évi június havában történt, néhány nappal azután, hogy híre jutott a faluban annak, hogy a legfelsőbb bíróság is ítéltékett már Mittelmann József ügyében, akkor hallottam Szalay Zsigától a következőket:

„Tudom, hogy deszkáról akasztották fel a bárdot csak azért, hogy a hóban ne hagyjanak hátra lábnyomokat.“

Ezt a kijelentést özv. Mittelmann Izidorné lakásán özv. Mittelmann Izidorné és ennek leánya Mittelmann Szerén előtt tettem, és én a szomszéd szobából a félig nyitott ajtón keresztül át hallottam.

Egy másik alkalommal Szalay Zsigmond Lázár Demeter vajai lakosával — még ugyanazon a héten — együtt dolgoztam, amikor Szalay a Mittelmann József bűnygyét ismét szóvá tettem, amelynek során Lázár Demeternek az én jelenlétében a következőket mondotta: „Mit mondjak most? Ha valaki tud valamit, úgy azt mondja meg idejében addig, amíg nem késő.“

Amiből kiderül, hogy egy Vaja községben megjelent *elfogulatlan nyomozás* az új momentum alapján új fordulatot tudna produkálni az igazságszolgáltatás számára.

A Vácmány

Marosvásárhelytől néhány kilométerre terjed el a Vácmány. Különös erdőfőle az, amelyet pompás országút szel ketté. Emelkedett helyen húzódik el, a domborulaton törpe-bükk és fenyő és másfajta cserjés. Keskeny utvasztóin farkasvarmeibea, hepe-

hupás, bozóttal benőtt hátán minden utonálló könnyen elrejtőzhet, könnyen menekülhet. Irtnak is e helytől azok az utasok, akik pénzt visznek magukkal, de még azok is, akiknek ilyenfajta aggodalmaik nincsenek, sietve igyekeznek átjutni világosabb és szabadabb terepek felé. A zsványnépség napokig rejtőzhet a Vácmány lombos részeiben és ha a közbiztonság emberei itt körülfignák őket, a kender- és kukoricaföldek, amelyek a Vácmány peremén húzódnak el, még mindig biztos menedéket adhatnak. Autók vad iramban, rendszerint benzinfüst felhői között száguldanak át a Vácmányoson, kocsik galopban igyekeznek kijutni olyan helyekre, ahol megkönnyebbülten hálaimát mondhatnak, gyalogosok pedig rendszerint társaságban mennek errefelé.

Mert kárhozatos, csunya emlékek lengik körül a Vácmányt. Tizenhárom év előtt egy paniti gazdát, aki eladott jószágá árával tért haza a keréki vásárról, a zsványok kirabolták, szután az ut szélén egy almafához kötötték a szerencsétlent, két kezével a fa lombjai felé. A szívébe hosszú pengéjű kést dőttek. Nyilván beteges hajlamukat követték a gonosztevők, akik áldozatuk kifosztásán túl halalos vergődésében is kéjelegtek.

Enyhébb lefolyású utonállásoknak és rablásoknak se szeri se száma ezen a helyen, ahol valami csödfőle épület dűledezik. Ajtóját, ablakdeszkáit a földesur kiemeltette, hogy senkinek eszébe ne jusson hajlékot keresni itt. Mégis a betyárromantika e házból indult útjára.

A Móré fivérek

Ezuttal is.

Nem távol a betyárcsárdától Bleyer Alfrédet, egy tejszövetkezet pénztárosát, aki Marosvásárhelyen beszédet pénzeket vitt haza, két férfi megállított. Az egyik megkérdezte tőle, hány óra és mialatt Bleyer jobb kezét mellénye felé hajlította, az időre kíváncsiak egyike hatalmas ökölcsapást mért homlokára. A tisztviselő eszméletét veszítve lebukott és csak másfél óra múltán tért magához egy bokor alján, ahová a merénylők becipelték. Pénzét, (huzsonnyolcezer lej volt nála) értékeit elvitték, zsebeit kiforgatták.

Augusztus hó elején Takács Lajos, gyalakutai községi bíró harmadmagával ment haza. Izmos, kemény székeltek voltak és pipaszó mellett bandukoltak a Vácmány sűrűjében. A bíró, aki társaitól két-három lépésnyire előre ment, az uton keresztbehúzott kötélen akadt meg. Elbukott és a következő pillanatban két alak bujt elő a sűrűséből. Most azonban a bíró mögött jövő két székelő is akcióba lépett és a merénylőket, mielőtt megszö-

lálhattak volna, véresre pofozták. A támadók, „szerzett zsákmányukkal“ visszavonultak a Vácmány sűrűjébe és levászorogtak a betyárcsárdába. Az ütközet színhelyén egy kalap maradt, aminek segítségével a csendőrök kinyomozták a csárdában meghúzódtott Móré-testvéreket, Mihályt és Jánost. Rövid tagadás után bevallották az éjszakai kalandot, amit úgy adtak elő, hogy a sötétben minden rossz szándék nélkül ütköztek bele a székelő gazdába, ezek nekik estek és bizony már nem volt idő udvarias kimagyarázkodásra.

A Móré fivérek a csendőrségről a marosvásárhelyi ügyészség fogházába kerültek. Bleyer Alfréd fölsírmerte bennük a támadóját. És fölsírmerte Mittelmann József is. Amióta börtönben ül ez a fiatal ember, számos olyan foglyot mutattak neki, akikről feltehető, hogy az a nevezetes decemberi éjszakán arra járhatott. Egyikükben sem ismerte föl a hollósetői merénylőt, de a Móré testvérekben, különösen Jánosban azonnal meglátta, a támadót.

— Igenis ez volt. Föltétlenül ez — mondotta Mittelmann József, az igazatagságtól reszkelve.

— Nem mondom, hogy ártatlan vagyok, mint a ma született gyermek — felelte — de a Kohn Dávid meggyilkolásához semmi közöm. Én akkoriban kórházban feküdtem, mert szállítás közben egy vasdarab a lábamba esett.

Móré levelei

Kiderült, hogy ez az alibije sántított. A gyilkosság u. yanis 1922. december tizenegyedikén történt, míg a baleset, amely miatt kórházi kezelésre kényszerült, „valamivel“ később 1923. február 22-én következett be. Kórházi ápolása a betegsegélyző pénztár hiteles adatai szerint 1923. március 25-ikéig tartott.

Még egy adat teszi szükségessé, hogy a Móré fivérek szerepe a vizsgálat során tisztázódjék. A testvérek egyike, János, ugyanis levelet küldött a börtönből feleségéhez, amelyben tudatja, hogy el vannak fogva. „A zsidó kölyök — írja — felismert. Vigyázz a pénzre, nehogy rátaláljanak az emberek“. A másik levél, amit ki akart csempészni, amely azonban oit fészlik az ügy iratai között, arra oktatja ki az asszonyt, hogyha feleségére vonnák, ne tanuskodjék, mert ha kikerülne, u. yanis eltávozik az országból. Amikor ezeket a leveleket Móré János elé tették, kijelentette, hogy nem ő a szerzője, a levelet más írta, ő csak megmondotta, hogy mit irjanak. Azonban tagadja, hogy ezt akarta volna írni. A nyomozó hatóságok semmiképen sem hagyhatják figyelmen kívül a levelek tartalmát, mert semmiképen sem valószínű, hogy a Móré János fogolytársa, aki a leveleket írta, ne olyasmit írt volna, amire megbízást kapott. A Móré-testvéreket a törvényszéki tárgyalásig szabadlábra helyezték. Ki tudja, vajjon ezt az

Novella

Irtá Giszkalay János

(7)

Smiel Smielovits lassan fölemelkedett, letette válláról a taliszt, levetette magáról a fehér halotasinget és két csókkal hagyta el a községet. Odalépett a szent láda elé, meghajította a fejét és megcsókolta a széfér tórát. Aztán fölment a nők karzatára és megcsókolta a leányát. Smiel Smielovits két csókkal bucsuzott el az élettől. És ment. Vaszil Vaszilievits elé, irgalmat kérni.

Nem jött többé vissza.

Az utcáról egyre sűrűbb fegyverropogás hallatszott és az emberi üvöltések egyre jobban közeledtek.

A rabbi pedig becsukta a szent ládát, eléje húzta a függőnyt és azt mondotta:

— Nem történt semmi, nem történik semmi, imádkozunk.

Ebben a pillanatban csengő hang töltötte be a fülédt templomot. Olyan volt az, mint amikor fojtó nyári délután villám hasítja keresztül a terhes levegőt. Malka hangja hasított a fülekbe és a szemekbe:

— Ideje van az imádkozásnak és ideje van a védekezésnek.

A rabbi fölemelte reszkető öreg karját és csendet intett:

— Imádkozunk.

Már nem volt hatalma. Egy megzavart, halálfélelemben futkosó, jajgató, őrző hangyaboly volt a templom. Kétrecbe zárt állapot, lángok közepében. De a templom végéből százhusz torokból csattant ki Malka szavának visszhangja. A halálbamenők lázával, megmegránduló inakkal törték magukat keresztül

a síró, csukló, jajgató, őrző tömegben, ki a templom elé. Sokan revolvert szorongattak, sokan hosszú késeket rántottak elő kabátjuk alól, sokan csak egyszerű súlyos botot. Százhuszan voltak ők az egész városban, ezerszáz zsidó családból. És botot és fegyvert hordtak a kabátjuk alatt, Kippur szent napján. A bűnözők, a törvényszegők, az istenkáromlók, a hősök.

A szentek, a szentek.

Ideje volt. A kozákok már körülfigták a templomot. Az ablakok csörömpölve törtek be, a golyók süvitve csapódtak a szent ládába. A templom bejárata felől keserves ordítás hallatszott, olyan, mint a medve ordítása ha a fiait védi. És sűrű dörrenések feleltek a kozákpuskáknak. A százhuszak fölsorakoztak.

A kozákok a templom ablakait vették célba. Sz... sz... sz... fíjj énekeltek a haláldarazsak és egy becsapódó golyó a rabbi fiát mellen találta. Ott imádkozott az apja mellett. A fiu egy kicsit megtántorodott, egy pillanatra csudálkozva vetette föl a szemét és hangtalanul bukott az arcára. Melléből bőven bugyogott a vér és a fehér talisz nagy piros foltot ivott magába. A rémület végighörgött a templomon. De a rabbi fölemelte a fiát, leültette a halottat maga mellé és hangosan mondotta. Ára meg se rándult:

— Nem történt semmi, nem történik semmi, imádkozunk.

De szavának nem volt hatalma. A szemekben a halálfélelem tébolya ült. Már nem jajgattak, már nem kiabáltak, nem futkostak, még csak le se buktak a golyók elől. Béma téboly ült a szemükben és a tagjaikon. Csak a fogak verődtek össze hangosan, mint a jégeső

kopogása az ablaküvegen és a fejek eszelősen reszkettek. Az egyik sarokból bárgyu vinnyogás hallatszott:

— Mit akarnak tőlünk?

És a többiek úgy kapaszkodtak ebbe a szóba, mint valami biztos segítségbe. A szájak összeverődve kapták el a szót:

— Mit akarnak tőlünk?

Az ablakokon egyre csapkodtak a golyók. Már az ötödik, már a hetedik, a tizedik halottinges zsidó rogyott össze. És az arok az ablakok felé sáppadtak:

— Mit akarnak tőlünk?

És a tébolyult szemek a magosság felé meredtek, oda, ahol az istent tudták és a bárgyu kérdés egyszerre hagyta el a torkokat:

— Mit akarnak tőlünk?

A rabbi mozdulatlanul nézett végig a templomon, a reszkető fejekre, a sápadt szájakon és a szemeken, amelyekben a halálfélelem győrtő tébolya ült. És az arcára nagy, fájdó részvét, vonagló, meleg részvét ült ki. Kezét a kántor vállára tette:

— Imádkozunk!

A kántor megmerevült teste úgy összerándult az érintés alatt, mintha villanyáram futott volna keresztül rajta. Kapkodón, sietve, nyeldekelve, könnyesen szaladt ki száján a szó, mint amikor iskolásgyerek mondja a leckét:

— Igen, igen, imádkozunk.

És gyorsan, gyorsan, az imaállvány elé és a kezét újra a fülére és a torkán kihasított az ének, élesen, mindent tuharsogón, mindent tuhüllázón, kozákok orditozását, a százhuszak halálkiáltásait, fegyverek ropogását, golyók csapódását, mindent, mindent. Csak így, csak tuharsogni.

(Folyt. köv.)

alkalmat eltávozzanak bűnösök, megtorló h nem Mitte is elsőrang dolgait új ügyi vona

A hat telkedni. rul és ezé felbukkan a revizió rüljenek, mind-n k vizsgálato előző vizs rek. Ezek kodhatná

Csak revizióján embert a igazságra a köztud

Nagys tet f Egy

(Orad Uj Kelet nagyvára üzetek nál-finon kel, de csak na tisztvisel pizek á megkerü

A b állandóa magjait, seymes nyolitták megkör melyik keresztül alapos v egy utsz lettek fi csomago kilogram vámtiszt egymillió jegyzőkö vámtörv annak t vámbirs kok azo akiknek pesti ke lak Jen tes letar kat azo ahol a halgatn

Nagy és előre pészési kedő is folytatja hogy tö széssel csak eg amit a ségét, b

Clu

Clu

alkalmat nem fogják-e felhasználni arra, hogy eltávozzanak az országból s ilyenképen, ha bűnösök, megszabadulhassanak az igazságszolgáltatás megterelő hatalma alól. De nem egyedül ezért, hanem Mittelmann József perének revíziója érdekében is elsőrangú fontosságu a More-testvérek viselt dolgait újra előszedni és az ügynek mélyebb bűnügyi vonatkozásait keresni.

Uj vizsgálat szükséges

A hatóságok jóhiszeműségében nem lehet kételkedni. Azonban ez az ügy teljes tisztázásra szorul és ezért első lépés e téren az lenne, hogy a felbukkant új adatok, amelyek alapját képezhetik a revízióknak, olyan hatóságai kezekbe kerüljenek, akiknek pártatlansága és objektivitása minden kétségen felül áll. Fontos, hogy az első vizsgálatokat ne ugyanazok ejtsék meg, akik az előző vizsgálatokat folytatták le, hanem **új emberek. Ezek előtt a vajai tanuk szabadon tanuskodhatnak.**

Csak így lehet nekimenni a Mittelmann-ügy revíziójának. Csak így lehet megmenteni egy fiatal embert a társadalom számára és csak így lehet az igazságba és az igazságszolgáltatásba vetett hitet a köztudatban megszilárdítani. **Szabó Imre**

Nagyszabású selyemcsempészetet fedeztek fel Nagyváradon

Egy színésznő is kompromittálva van a csempészetben

(Oradea-Mare Nagyvárad, szeptember 4. Az Uj Kelet tudósítójától.) Az utóbbi hetekben a nagyváradai vámtisztviselőknek feltűnt, hogy az üzletek teljesen el vannak árasztva finomabbnál-finomabb és szebbnél-szebb import-selymekkel, de a vámkönyvekben a selyembehozatal csak nagyon kis tételekben szerepel. A vámtisztviselők tisztán látták, hogy szervezett csempészek árasztják el az üzleteket a vámhivatal megkerülésével csempésztett selymekkel.

A hivatalnokok a biharpüspöki vámnál állandóan felülvizsgálták az utazóközönség csomagjait, mert az volt a feltevésük, hogy a selyemcsempésztést kis kézipodgyásokban bonyolítják le és a csempészek kihasználják a megkönyvitett határvizsgálatot és esetleg valamelyik ismerős vámtiszt segítségével hozzák keresztül a selymet. A vámtisztviselők gyanúja alapos volt. Ma délelőtt a biharpüspöki vámnál egy utazó társaságnál selyemgyanus csomagokra lettek figyelmesek. A nagyváradai tisztviselők a csomagokat tüzetesen megvizsgálva, nyolcvan kilogram legfinomabb ruhaselymet találtak. A vámtisztviselők a csomagot, amelynek értéke egymillió lej, azonnal lefoglalták és leletről jegyzőkönyvet vettek fel és az érvényben levő vámtörvények alapján az áru elkobzásán kívül annak tízszeres értékét, azaz tízmillió lejt mint vámbírságot azonnal kirótták. A vámhivatalnokok azonnal lefoglalták az utazó társaságot is, akiknek három tagját: Szende Károly budapesti kereskedőt, Keleti Gizi színésznőt és Poliak Jenő nagyváradai lakost a hatóságok előzetes letartóztatásba helyezték. A letartóztatottakat azonnal átadták a nagyváradai ügyésznek, ahol a holnapi napon fogják a vizsgálóbíró kihallgatni őket.

Nagyváradon az eset élénk feltűnést keltett és előreláthatólag a nagyszabású selyemcsempészi ügyben több jónévi nagyváradai kereskedő is kompromittálva lesz. A vámhivatal folytatja a vizsgálatot, mert valószínűnek tartja, hogy közben is foglalkoznak selyemcsempészéssel és a lefoglalt nyolcvan kilogram selyem csak egy kis hányada annak a mennyiségnek, amit a csempészek megkerülve a vám éberségét, becsempészttek Nagyváradra.

Máramarosban hadimunkára fogják az embereket

Hogyan akarják felállítani a ruszkovai határköveket? Az utcán, templomban és lakásukon fogdossák össze a falu lakosait

(Sighet-Máramarossziget, szept. 4. Az Uj Kelet tudósítójától.) Háborus idők visszajáró kísérteteit idézi fel az a hatalommal való visszaélés, amelynek híre érhető izgalomban tartja a határszéli vármegye közvéleményét. Közel hat évvel a világháboru befejezése után a máramarcs megyei Ruszkova községben felelevenítették a hadimunka intézményét. Kenyérkeresetükkel elfoglalt embereket összefogdostak az utcán, templomban, sőt a saját lakásukon is és úgy kényszerítették őket majdnem ingyenes közmunkásra. Nem voltak tekintettel arra, hogy ki alkalmas rá és ki nem, akit a balsors a csendőrök szeme elé hozott, annak menni kellett.

A napokban dobzóval kihirdették, hogy a község munkásokat keres a Ruszkovától mintegy 50 kilométernyire levő román-ceh határon szükséges határkövek felállításához. A község napi 75 lej bért hajlandó adni minden munkásnak. Csak-hogy

egyetlen munkás sem akadt, aki a csekély fizetésért vállalkozott volna a nehéz munkára,

különbösen pedig, hogy még gyalog kell is megtenni majd nyolca a község és a határközi jókora távolságot. A hatóságok, amikor látták, hogy senki sem jelentkezik, utasították a csendőrséget a megfelelő munkaerő előteremtésére. Egyik este a csendőrök megezárták a falu utcáját és összeraktak egy sereg embert: fölművest, hivatalnokot és kereskedőt egyaránt. Mindenkinek külön-külön megmondották, hogy a törvényes következmények tehe alatt reggel jelentkeznek a csendőrörszín.

A jelentkezőket egy katona várta a csendőrségen, aki fel akarta kísérni őket a hegyek közé, ahol a munkálatokat meg kellett kezdeni. A falu népe azonban joggalannak tartotta a jelentkezési parancsot és így a csendőrség akciójának sem lett meg a kívánt eredménye. Az emberek minden fenyegetés ellenére sem voltak hajlandók kényszer-munkára menni. Másnap reggel aztán

egyenes csendőrök állították el a zsidó-templom kijáratát, hogy az imádkozás után távozó embereket összefogdossák.

A kegyeletsértő hatósági fellépéstől megbotránkozott zsidók tiltakozása mi sem használt, a csendőrmester sorra megnevezte azokat, akiket alkalmasnak talált a nehéz földmunka elvégzésére. Ezek között volt Katz Bencion hitközségi jegyző, néhány öreg ember és Moskovics Sámuel fatermelő is. Moskovics, aki személyes jóismerése az őrmesternek, udvariasan közölte vele, hogy ő nem mehet közmunkára, mert neki erdeje van és azt kell megdolgoznia. Aznap mintegy husz embert fogtak mégis munkára s úgy látszott, hogy ezzel az ügy el van intézve.

Pár nappal később azonban, amikor Moskovics és családja már nyugovóra tért, a csendőrmester felzörgette államából és ráparancsolt, hogy

reggel 5 órakor jelenjen meg lovával és szekerevel a laktanya előtt.

Négy órakor ismét felzavarták Moskovitsot, hogy azonnal öltözzék fel és siessen a csendőrségre. Moskovics, bár féradt és álmos volt, eleget tett a felszólításnak. A ház előtt egy éjjeliőr kíséretében már várta a csendőrmester, aki egyébként jó ember hírében áll, de ez egyszer elfelejtkezett erről és keményen ráordított a fatermelőre, hogy miért nem fogott be. Moskovics azzal próbálta magát kimagyarázni, hogy nincs megfelelő szekere, amit az őrmester is jól tudott, mégis ragaszkodott ahhoz, hogy a fatermelő menjen határköveket emelni. Aznap össze is szedtek a faluban 10—15 szekeret. Elvitték többek között egy Glück nevű szegény zsidó lovát, aki hosszú idő óta betegen fekszik és idősebb fia ezzel a lóval kereste meg a család mindennapi szűkös kenyérrelvélését.

Az egyéni szabadságukban és egzisztenciális érdekükben megtámadott ruszkovaiak — hír szerint — dr. Mihályi Gábor vármegyei prefektus emberi belátásától várják, hogy megvédje őket a további zaklatásoktól.

Francia kritika Románia gazdaságpolitikájáról

„A kormányzópart az idegen spekulációt és a bankokat okolja a gazdasági nehézségekért“

(Páris, szeptember 4. Az Uj Kelet tudósítójától.) A „Le Journal“ legutóbbi számában Maurice de Waleffe francia újságíró tollából igen érdekes cikk jelent meg Románia mai kormányzati rendszeréről. A francia újságíró, aki a dolgokat kívülről figyelő ember szemével lát bele az állami gépezet funkciójába és így természetesen néhol torzítja a színeket, többek között ezeket írja:

„Romániában az elégedetlenek azt mondanák, hogy a király egy merovingi, akinek majordomusa Bratianu Jonel. Természetesen rögtön hozzátették, hogy a miniszterelnök valószínű tulajdonképpen öccse, Vintila Bratianu a pénzügyminiszter irányítja a kormányzás szekerét. Mind a két megállapítás téves: Jonel hallgat Jonelre, de „király“ marad.

A francia újságíró ezután lelkes szavakkal ecseteli, milyen népszerűségnek örvend Ferdinánd király az ország összes polgárai között. Leszögezi, hogy Romániában nincsenek republikánusok, dinasztikus hűség él az összes polgárok lelkiületében és egyetlen politikai párt sem vette programjába a köztársasági jelszót. Ezután szatirikus hangon emlékszik meg a miniszterelnökkel folytatott beszélgetéséről:

„Nagyon kevés embert fogadok — mondotta a miniszterelnök az újságírónak — és az újságíró rögtön hozzátesszi a beszámolójába, hogy a „nagyvezir“ jellegzetes orrával, összes szakállával, parancsoló profiljával, imponáló alakjával az ezeregyéjszaka vezírjeinek turbánjával a fején egész jól érezheti magát magányosságában, nagyszerű keleti szőnyegei és izléses butorai között.

— Mindent nekünk kell csinálnunk idebent az országban — mondotta a miniszterelnök — és mindent magunk is fogunk csinálni, sőt mi több, a magunk erejéből. (Prin noi insine.) Nem akarunk „gyarmat“ lenni, ha szükségünk lesz az idegen tőkére, majd hivni fogjuk, de a részvények többsége román kezekben kell legyen. Vajjon Franciaország belemenne e abba, hogy vasutjai idegen kezre jussanak?

Arra az ellenvetésére az újságírónak, hogy nehéz a belföldön megtalálni a szükséges tőkét, a miniszterelnök így felelt:

— A mi tőkénk? Hiszen az a mi földünkben, nemzeti gazdaságunkban fekszik. Sokkal jobb várni, mint eladni kincseinket. Tudnia kell önnek, mit tett Románia a háboru utáni öt év alatt. Jöjjön el ön öt év múlva és akkor majd fog tudni helyeseen ítélni.

A francia újságíró ezután a lej zuhanásának okait keresi. Leszögezi, hogy a Bratianu-kormány az előző kormányok számos hibáját örökölte s ennek tudható be, hogy a lej az elmúlt öt év alatt a kormány minden erőfeszítése mellett sem érte el a kívánt nivót, holott a pénzügyminiszter igazán dicséretes buzgósággal igyekszik konszolidálni az állam külföldi tartozásait.

— Az ellenzék — írja a hírlapíró — minden nehézségért a pénzügyminisztert okolja, a kormányzópart pedig az idegen spekulációt és a zsidó bankokat. Mert Bukarestben van zsidókérdés. Mindamelllett, hogy polgárjogot nyertek a zsidók, a kormány mégis távol tartja őket a hatalomtól és a közhivataloktól. Sőt olyan irányzat is van az országban, a mely korlátozni akarja a zsidók számát az egyetemeken. De az így kezelt zsidók nagy szerepet játszanak az ország kereskedelmi és pénzügyi életében és ha semmi okuk sincsen arra, hogy a jelenlegi kormányt szeressék, azt sehogy se tudom megérteni, mi okuk volna saját pénzüket tönkretenni.

Sem az ellenzéknek, sem a kormány sajátjának ilyenformán nincsen igaza, a valuta romlásának okát az agrárreformban — amely csökkentette a termelést — és az ellenséges megszállásban kell keresni.

Waleffe cikkét azzal fejezi be, ha az idegen tőke a pénzügyminiszter elvei szerint érdekeltséget fog vállalni az országban, akkor Bratianu Vintila Románia Colbert-je lesz, de ha ilyen feltételek mellett nem jön a külföldi pénz az országba, akkor a kormánynak meg kell változtatnia pénzügyi politikáját.

ül ez — mondotta ágtól reszketve. atlan vagyok, mint elte — de a Kohn közm. Éu akkorit szállítás közben

Móré levelei

e sántított. A gyil-tizennegyedikén törtt korházi kezelésre bb 1923 február ápolása a beteg-szerint 1923 má-

essé, hogy a Mórán tisztázódják. A is levelet küldött a tudatja, hogy el k — írja — felis-gy rátaláljanak az mit ki akart csem-szik az ügy iratai tonyt, hogyha fele- mert ha kikerülne, Amikor ezeket a le-kijelentette, hogy s írta, ő csak meg-Azonban tagadja, nyomozó hatóságok gyelman kívül e le-épen sem valószínű, a, aki a leveleket mire megbízást ka-rányászki tárgyalásig tudja, vajjon ezt az

a fejek eszelősen l bányu vinnyo-

szkódta ebbe a gitségbe. A szájak t:

pkódta a golyók. lik, a tizedik ha- É: az arcok az

magosság felé me-dták és a bányu torkokat:

nézett végig a en, a sápadt szá-ekben a halálfé-az arcára nagy, g részvét tilt ki.

te úgy összerán-nyilanyáram fatott don, sietve, nyel-ki száján a szó, ondjá a leckét:

maállvány elé és kán kihásított az rsogón, miadent lát, a százhuszak gáát, golyók csa-ak így, csak tul-

Eredeti francia
ólomseréket
minden nagyságban, raktárról azonnal szállít
„Mecano“ R.-t. tiókja
Cluj, Calea Victoriei 45. Telefon Int. 356.

A Mizrachi a váradi konferencián

Mint az erdélyi zsidó nyilvánosság szabad fóruma, szívesen adunk helyet az alábbi cikknek, anélkül, hogy a felvetett kérdésben állást foglalnánk.

A közeli napokban Nagyváradon megtartandó cionista konferencia előreláthatólag országunk cionista szervezeteinek nagyszabású manifesztációja lesz. Meg kell ragadnunk a kedvező alkalmat, hogy a mizrachi frakció problémáit megtárgyaljuk, a mizrachi alapon álló csoportokat tömörítsük, ország-világ előtt demonstrálva, hogy erdély cionistáinak tulajdonképpeni vallásos alapon áll, Palesztina felépítésénél ősi tradícióinak szellemének érvényesítését követeli és ugyancsak megköveteli, hogy a vezérszerepet betöltő egyének minden akciójukban a vallásos zsidóság érzelmet feltétlenül respektálni tartoznak.

Ha mi, közvitézék a szent eszme érdekében igen gyakran erőnk meghaladó áldozatokat szívesen meghozzuk, úgy joggal elvárhatjuk, hogy azok, kiket mi magunk fölé emelünk, a mi legbensőbb meggyőződésünket tiszteletben tartásuk, annál is inkább, mert ez az egyetlen módja annak, hogy az eddig a vallás jelszavaival munkánktól visszatartott elemeket magunknak megnyerjük.

És ne áltassuk magunkat. Az évezredek keresztül ellenünk folytatott irtó hadjáratban Izrael Istenébe vetett hitünk volt a mi pajzsunk és megmentőnk. Ebből merítjük az életnedvet, az erőt. És lehet bármily terebélyes tölgyfa, ha a gyökere meg lesz támadva, úgy az ágak is egyenként sorvadoznak indulnak és letöredeznek.

Mert a nacionalizmus egymaga távolról sem képez eléggé erős védőgátat, mely a hatalmas antiszemita áradattal szemben tartós ellenállást kibírjon.

Az erdélyi zsidóság vallásos rétege, az is, mely nem vesz aktív részt a cionista mozgalomban, szimpátiával kíséri a Palesztina felépítésére irányuló munkánkat. Erről különösen a Palesztina-bizottságok szereshettek tapasztalatokat. Mégis a cionista szervezettől idegenkednek, mert az a tudat járja, hogy a vezetők egyrésze athaista és hogy főképen az ifjúságnál a nemzeti érzés erősödése fordított arányban áll valóságukkal.

A Mizrachi feladatát képezi a Tóra szellemének a cionizmusban való érvényesítése a zsidó nép történelmi hivatását ősi, hamisítatlan értelmében, megőrizni úgy befele, mint kifelé.

A konferencián résztvevő mizrachi érzelmi delegátustársakra hárul a mizrachicsoportoknak a Szövetség keretén belül való megszervezése, miáltal nagyszámú új híveket szerzünk csoportjainknak, másrészt pedig igen jelentős segítséghez juttatjuk a Mizrachivilágszervezetet. Mert az executive a Mizrachinak tagjai arányában utalja ki a hozzájárulást intézményei és kolonizációja részére.

Meg vagyok róla győződve, hogy nemcsak hitbuzgó testvéreink, hanem az indifferensek közül is nagyon sokan meleg szeretettel támogatják törekvésüket, mert jól tudják, hogy vallásunk az egyedüli szétválasztó kapocs a zsidó nép fiai között.

Fixel Vilmos
a szászrögényi csoport elnöke

SUCHARD
KAKAO
FELÜLMULHATATLAN

Megvételre keresek komplet
könyvnyomda-
berendezést. Részletes ajánlat Beck Izidor
Oradea-Mare, Str. Saguna 4. címre kéretik

Seipel kancellár amnesztiát akar adni a merénylőjének

Az osztrák kormány széleskörű amnesztiát tervez a kancellár felgyógyulásakor. Megindult a vizsgálat a Zimmermann-Reisch áfférban

(Bécs, szept. 4. Az Uj Kelet tudósítójától.) Beavatott helyen megerősítik a hírt, hogy a teljesen felgyógyult Seipel osztrák kancellár még ezen a héten elhagyja Meran cisztercita üdülőtelepet és Hütteldorfbra vonul vissza pihenőre. A kancellár hosszabb ideig szándékozik még távolmaradni Bécsből, hogy zavartalanul befejezhesse utókuráját. Ha az utókezelés megengedi, akkor Seipel kancellár keresni fogja az alkalmat arra, hogy találkozzék a Bécsben időző népszövetségi delegátusokkal és velük a hivatalos érintkezést folytassa.

A népszövetségi tanács szakértői azért utaszták az osztrák fővárosba, hogy megkezdjék a vizsgálatot abban az ismeretes áfférban, amely Zimmermann pénzügyi főbiztos és Reisch, az osztrák nemzeti bank elnöke között tört ki a szanálási akcióról szóló legutóbbi jelentésével kapcsolatban. Zimmermann ugyanis ahelyett, hogy előzőleg a nemzet bankból és a pénzügyminisztériumtól informálódott volna, hatáskörén túlmenő szigorúsággal, sőt elfogultsággal tette kritikát tárgyává dr. Kienböck pénzügyminiszter és Reisch működését. A nemzeti bank elnöke a pénzügyminiszter felhatalmazásával

Delegátusok a cionista konferenciára.

A Nagyváradon megtartandó cionista konferenciára megejtett országos választások közül a következő delegátusok megválasztását közlik velünk: Székelyhid: Horváth Sándor delegátus. Tenke (Órös és a hozzátartozó községek): Grünberger Izidor delegátus, Habermann Ferenc pótdelegátus. Szilágycséh: Kovács Károly, Weinberger Sámuel (Égerhát), dr. Szász Antalné pótdelegátus. Szamosujvár: Herskovits Adolf és Vajda Jenő. Zsibó: Dr. Lévi Lajos, dr. Stadler Miksáné, Ábrahám Jakab, Mózes Emil delegátusok, dr. Fleischer Sándor, Markovits Márton, dr. Stadler Miksa, Janovitz Emil pótdelegátusok. Bethlen: Dr. Eidinger Herman, Iodig László delegátusok, Fried Miksa pótdelegátus. Déva: Dr. Szegő Ernő, Fenichel Simon delegátusok, Werner Dezső, Rappaport József pótdelegátusok. A váradi delegátus választáshoz pótlólag közöljük Stern S. Endre delegátussá való megválasztását.

A zsidó világszövetség-konferencia határozatai.

Bécsből jelentik: A második zsidó Welt-hilis-konferencia határozatai követelik elsősorban a zsidó ifjúsági jóléti szervezetekről szóló kataszter föllállítását, az elhagyott gyermekek gyámságának világszerte való megszervezését, a kivándorló tömegek produktívitásának elősegítését, a zsidó munkások főlkarolását, különösen pedig a chalc-munka előbbrevitelét. A konferencia elismerte egy egyesült zsidó népbank föllállítását célzó előkészületek fontosságát és szükségét. Az alapító részvények egyelőre a központi tanács kezénél maradtak. A konferencia köteletségévé teszi minden zsidó számára, hogy az egyesült zsidó népbankot hozzásegítse a szükséges alapítványokhoz. Apellál az összes zsidó intézményekhez és a zsidó közéletben tevékenykedő férfiakhoz, hogy ezt a bankot, amely a zsidó nép újjáépítésének finánciális eszköze lesz, hozzásegítse arra az utra, amelyen szabadon fejlődhetik. Egy másik határozat az intellektuális pályán működő, különösen a szegénysorsu tanulóifjúság segélyezését követeli. Nagy súlyt kell helyezni a zsidó ifjúság iparosítására, tanonc-patronátusokat kell megszervezni és gondoskodni kell az ipari pályán működők szellemi kiképzésére. Támogatni kell a mezőgazdasági munkával foglalkozó szegénysorsúakat. Az utolsó határozat Palesztina kolonizációja elősegítését követeli, a statisztikai bizottság pedig ajánlja, hogy a végrehajtóbizottság a zsidókról szóló statisztikai összegyűjtése céljából központi intézet állítsák fel.

A postai tarifák horribilis drágulása.

A budapesti postafőnökségek táviratilag értesítette a postafőnökségeket, hogy a külföldre szóló mindennemű postai küldemények tarifáját szeptember elsejétől kezdődően lényegesen felemelte. A távirati rendelkezés szerint a közönséges levél díja Ausztriába, Csehszlovákiába, Olaszországba, Lengyelországba és Magyarországra 7 lej 50 bani, a többi országokba 10 lej. A levelezőlap díj az előbb említett országokba 4 lej 50 bani, a többiekbe 6 lej. Nyomatványok és újságok portója 2 lej. Üzleti papírok postai díja százötven gramig 10 lej. Hiányosan felbélyegzett küldemények után a hiány duplája fizetendő. A külföldre szóló esomagok árát, amely arany centimesben van megállá-

nyitlélvélben megtámadta Zimmermann, akivel úgy a hivatalos, mint a magánérinkezést is megszakította s ilyenformán a szanálási akció egyöntetű folytatása lehetetlenné vált. Az osztrák kormány kívánságára a népszövetségi szakértői bizottságot küldött ki a főbiztos vádjainak megvizsgálására. A tárgyalások már egy hete folynak, de azok eredményéről semmit sem közöltek még a nyilvánossággal, csak az szivárgott ki, hogy Reisch visszavonta feltételeesen a lemondását. A konfliktus teljes elsimítását Seipel kancellártól remélik.

A kancellárnak Bécsbe való közeli visszatéréseinek eshetőségével kapcsolatban parlamenten köröben azt a hírt kolportálják, hogy Seipel felgyógyulása alkalmából az osztrák kormány elrendeli az általános amnesztiát. Újabb verzió szerint Hainisch köztársasági elnök csak bizonyos büntetelményekre akarja korlátozni az amnesztiát. Seipel kancellár állítólag annak a kívánságának adott kifejezést, hogy az amnesztiát terjesszék ki merénylőjére, Karl Javorekre is. Amennyiben az amnesztia valóban meglesz, akkor a merényletnek szeptember végére kitűzött tárgyalása elmarad.

pitva, a paritásnak megfelelően emelték el. Eddig a posta az aranycentimest negyven banya számította, ezental az átszámítási kulcs ötven bani lesz. Így a külföldre küldött esomagok díja az eddiginél husz százalékkal drágább lesz.

Orvosi hír. Dr. M. Geist Renéé nőgyógyász nyári szabadságáról hazaérkezvén, rendeléseit ismét megkezdte, Oradea-Mare-Nagyváradon. Pavel-utca 7. szám alatt.

Nagyváradon az Uj Kelet részére hirdetéseket és előfizetéseket felvesz Blum Zsigmond, Oradea-Mare, Str. Alexandri (Teleki-u.) 4. szám.

Farkas Mózes előadása az állam, a nép és az ipartermelés érdek-közösségéről

A mintavásár alkalmával rendezett előadások során ma délután dr. Farkas Mózes vezéregazgató tartott gyér számú hallgatóság előtt előadást a fenti címmel. Az előadó azt fejtegette, hogy arra az iparra, amelynek megvan az összes szükséges előfeltételei (nyerstermek, gépek, szakemberek), az államnak és népnek egyformán szüksége van, minthogy a népnek munkaalkalmat teremtsen, az államnak pedig adót hoz. A kolozsvári mintavásár bizonyította, hogy a belföldi ipari termék se nem rossz, se nem drága. Az előadó ezután azzal a konzervatív felfogással polemizált, mely a szociális mozgalmak miatt az országot a tuliparositástól félti és kimutatta, hogy Romániát évszázadokig nem kell félteni a tuliparositástól. Leszögezte, hogy a belföldi iparnak bizalomra és tőkére van szüksége. A tőkét pedig a polgárságnak kell adnia részvényjegyzés formájában, minthogy a részvényjegyzés éppen a fennálló érdekközösség folytán a legjobb tőkebefektetés.

Mintavásár alkalmával
örömet szer
rez hozzátar
tozónak, ha

AU PRINTEMPS
ezelőtt MISSIR cégnél
Cluj, volt Unió-utca 11.

kivételes 30 napig tartó
alkalmi áron
ajándékot
vásárol!

Lloyd 2336

Az Uj
Szerkesztés
Felelős
Az Uj
Előfizet
Ganfi
elnök
nyilat
gyaror
zetet.
eredm
járul
A nép
Mérték
elism
íránt.
magya
földje
hitközs
ből ha
idején
vényes
azonba
Az elm
ronómu
elvétté
hessen
ralmes
tusánál
szavaz
prekter
sége ált
totta, h
nyek ké
árt a
hogy Te
deket p
zsidó h
ellenére
visszaad
lépésekr
intézked
bizta m
Weltne
lyett V
mével.
üggyvédi
szeptem
volt sze
sikerü s
Az „Iaf
pályában
Dobresc
„Iofraim
kérté fel
az kilép
közlede
azért, ho
be. Suci
tette, ho
huszoneg
nek egy
uj dékán
gyűlést,
nyolcadik
tagok szá
gyalni a
a párba
Homonn
terpellé
ségéhez
bajmánya
N
kolozsvá
tal szep
értesült,
kilogram
országból
Draghici
érintkezé
Ennek a
tainok
Au bon
gram oly

Herénylőjének

...lásakor. Megindult
Zimmermannt, akivel
magánérinkezt is
a s...álási akci
...né vált. Az osztrák
szövetség szakértői bi
...vadjainak megvizs
...egy hete tolynak, de
sem közeltek még a
...gott ki, hogy Reich
...oudását. A konfliktus
...bellártól remélik.
...aló közeli visszatéré
...atban parlamenti kö
...k, hogy Saipel fel
...sztrák kormány elren
...Ujabb verzió szerint
...csak bizonyos bün
...közni az amnesztiát,
...nak a kívánságának
...nesztiát jesszék ki
...re is. Amennyiben az
...akkor a merényletnek
...árgyalása elmarad.

...felelőn emelték el.
...ntimest negyven ba
...az átszámítási kulcs
...ülfordra küldött cso
...százalékkal drá

...Uj Kelet részére hir
...lvesz Blum Zsigmond,
... (Teleki-u.) 4. szám.

...dása az állam,
...rmelés érdek
...éről
...al rendezett előadár
...Farkas Mózes vezér
...u hallgatóság előtt
...az előadó azt fejte
...amelynek megvan
...őfeltételei (nyerster
...k), az államnak és
...e van, minthogy a
...remt, az államnak
...ári mintavásár bebi
...i ipari termék se
...Az előadó ezután
...szal polemizált, mely
...t az országot a tul
...tta, hogy Romániát
...ni a tulparositástól.
...iparnak bizalomra
...tőkét pedig a pol
...nyjegyzés formájá
...nyjegyzés éppen a
...tán a legjobb toke

...almával
...örömet sze
...rez hozzáta
...tozónak, ha

...EMPS
...R cégnél
...b-utca 11.

...ig tartó
...alkalmi áron
...ajándékot
...vásárol!

HIREK

...Az Uj Kelet az egyetemes erdélyi és bánági zsidóság
napilapja
Szerkesztők: Giszkalay János és dr. Marton Ernő.
Felelős szerkesztő Dr. Marton Ernő
Az Uj Kelet cikkeinek utánnyomását csak a forrás meg
jelölésével engedjük meg.
Előfizetési árak: Egy hónapra 70 lei, negyedévre 200 lei,
félévre 380 lei, egész évre 750 lei.

— Herriot a magyar szanálás sikeréről.
Genfi jelentés szerint Herriot francia miniszter-
elnök az ott megjelent magyar újságíróknak
nyilatkozott, melyben hangsúlyozta, hogy Ma-
gyarországot csaknem egészen beutazta, a ma-
gyarokat jól ismeri és nagyrabecsülte ezt a nem-
zetet. Hiszi, hogy a magyar rekonstrukció nagy
eredményekkel fog járni és lényegesen hozzá-
járul Középeurópa gazdasági megerősödéséhez.
A népszövetség az eddigi eredményekkel teljes
mértékben megvan elégedve és a legnagyobb
elismeréssel van a magyar kormány munkája
iránt. A népszövetségnek is érdeke, hogy a
magyar szanálás sikerüljön.

— Elvették a nagykarolyi zsidó hitközség
földjeit. Nagykarolyból jelentik: Az itteni zsidó
hitközség az agrárreform során kisajátított földek-
ből harminckét holdnyi területet kapott, amit annak-
idején birtokba vett és megművelt. Ezt a tör-
vényes fórumok által jóváhagyott birtokbavételt
azonban csak a mult hélig élvezhette a hitközség.
Az elmúlt hét egyik napján ugyanis Teodoriu ag-
ronómus intézkedésére a hitközségnek ítélt birtokot
elvették és megtiltották, hogy bárki is intézked-
hessen a hitközség nevében a földek fölött. A sé-
relmes ügyben küldöttség járt Bihar megye prefek-
tusánál Nagyváradon és követelte a legálisan meg-
szavazott és birtokbavett földek visszaadását. A
prefektus átnézte a nagykarolyi hitközség küldött-
sége által eléje terjesztett iratokat és megállapi-
totta, hogy a földek elvétele semmilyen körülmé-
nyek között sem lehetett törvényes. Haladéktalanul
átírt a nagykarolyi agrárbizottságnak és követelte,
hogy Teodoriu intézkedése hatálytalanítassék, a föl-
deket pedig adják vissza jogos tulajdonosának, a
zsidó hitközségnek. Teodoriu a prefektusi átirat
ellenére sem mutatkozott hajlandónak a földek
visszaadására. Ez ügyben a hitközség most újabb
lépésekre készül és Bukarestben keres a sérelmes
intézkedés ellen jogorvoslatot.

— Weltner Jakab Vámbéry Rusztemet
bizta meg védelmével. Budapestről jelentik:
Weltner Jakab Györki Imre eddigi védője hely-
ett Vámbéry Rusztemet bizta meg védel-
mével.

— Az Avram Jancu ünnepély epilógusa az
ügyvédi kamarában. A kolozsvári ügyvédi kamara
szeptember másodikán az ünnep szónokául Dobrescu
volt szenátort kérte fel. Dobrescu szenátor nagy-
sikerként szónok beszédével általános tetszést aratott.
Az „Infratirea“ azonban az ügyvédi kamara ünne-
pélyében politikát látott és éles támadást intézett
Dobrescu szenátor és Suciu dékán ellen. Az
„Infratirea“ Suciu dékánt azzal vádolta, hogy azért
kérte fel éppen Dobrescut ünnepi szónoknak, mert
az kilépett a parasztpártból és a nemzeti párthoz
közeledett. A cikk felelőssé teszi Suciu dékánt
azért, hogy a kamara ügyvezetésébe politikát visz
be. Suciu dékánt a támadás annyira elkedvetleni-
tette, hogy lemond állásáról és a kamara tagjait
huszonegyedikére közgyűlésre hívja össze, amely-
nek egyedüli tárgya Suciu dékán lemondása és az
új dékán megválasztása lenne. A rendkívüli köz-
gyűlést, ha nem lenne határozatképes, ugy huszon-
nyolcadikán újból megismétlik és a megjelent
tagok számára való tekintet nélkül fogják letár-
gyalni a dékán lemondását.

— Interpelláció a magyar parlamentben
a párbajmánya ellen. Budapestről jelentik:
Homonnay nemzetgyűlési képviselő sürgős in-
terpellációt terjesztett be a parlament elnök-
ségéhez az újabb erősen elharapódzott párbaj-
mánya megszüntetése érdekében.

— Négy millió lej vámbírságra ítélték egy
kolozsvári divatcéget. A nagyváradi vámhiva-
tal szeptember elsején bizalmas uton arról
értesült, hogy egy kolozsvári cég harminc
kilogram feldolgozott selymet kapott Magyar-
országból csempészve. A feljelentés alapján
Draghici Jon azonnal Kolozsvárra utazott, ahol
értesítésbe lépett az illetékes hatóságokkal.
Ennek alapján Manoliu ügyész több vámhiva-
talnok kíséretében házkutatást tartott az
Au bon Gout cégnél, ahol harminc kilo-
gram olyan feldolgozott selymet találtak, amely-

nek elvámolásával a cég főnöke nem tudott
elszámolni. A cégfőnök elmondotta, hogy a
selyem Boros László budapesti kereskedő, aki
egy biharpüspöki rendőrtisztviselő segítségével
csempészte be az országba. A vallomás alapján
a céget négy millió lej vámbírságra ítélték. Az
ügyészség egyben elrendelte a selyem elkob-
zását és diplomáciai uton megkeresést intézett
a budapesti rendőrséghez, hogy Boros Lászlót
tartóztassák le és adják ki Romániának, mert
az a gyanu, hogy Boros több vámműzemet kö-
vetett el Romániában. Hasonlóképpen intézkedés
főrtént a megvédett vámtisztviselő letartóz-
tatására.

— Arad polgármestere nem engedélyezi
uj bányát létesítését. Aradról jelentik: Megírta
az Uj Kelet, hogy a nagyváradi bányász-
társaság megvette az aradi papírgyárat és a meg-
vett gyárat bányárrá akarja átalakítani. Mint je-
lentik, Anghel István polgármester kijelentette, hogy
a bányászati törvények ellen a legerősebben fog
tiltakozni. A gyár alapításának terve ellen a pol-
gármester közegészségügyi okokat sorakoztat fel.

— Ami muszaj Romanban, tilos Szigeten.
Egyi regáti városkából, Romanból levelet kapott
az Uj Kelet egyik olvasójától. Amikor elolvastuk
a levelet, önkéntelenül is az egyszerű javasasszony
históriája jutott az eszünkbe, aki két betegnek,
egy kovácsnak és egy suszternek töltött káposztát
rendelt orvosául. Mit tesz Isten? A kovács
felgyógyult, a suszter pedig meghalt. Ki is
mondta a javasasszony a szentenciát: a töltött
káposzta orvos, a kovácsnak, de halálos mérge
a suszternek.

Körülbelül ennyi logika van abban is, hogy
ami Szigeten tilos, az muszaj Romanban. Csak
hogy ezuttal Cantunariu rendőrigazgató a javas-
asszony. A levél egyébként így szól: „Kérném
velem tudatni, milyen bünt követtek el a zsi-
dok Máramaros szigetén azzal, hogy nemzetiszíni
szalagot fentak egy könnyűlő sörényébe. Itt
egy hivatalos állatkállitás volt, amit a helybeli
prefektus rendezett és nem volt olyan ló, vagy
tehén, amelyen nemzetiszíni szalag ne lett
volna. Sőt sok helyen a községi jegyzők kötelező-
leg elrendelték, hogy az állatokat nemzetiszíni
szalagokkal díszítsék fel és úgy hajtsák be a
városba. Miért nem volt ez itt bűn Romanban?”

Erre a fogas kérdésre csak Cantunariu javas-
asszony tudna felelni: Hja, ami a romani pre-
fektusnak orvos, az nekem halálos mérge...

— A Danilescu ügyben elejtették a magán-
vádát a kereskedők ellen. Tegnap számunkban
megírtuk, hogy a Danilescu ügyben a kincstár át-
vette a kereskedők elleni vádat és a kincstár
ügyésze, dr. Ciurdariu Victor kolozsvári ügyvéd
magánvádindítványt adott be a törvényszékhez,
amelyben a kincstár nevében vádat emelt Danilescu
rokonai és a pénzt forgalomba hozó kereskedők
ellen. A törvényszék vádantósa ma délelőtt foglal-
kozott a magánvád-indítvánnyal és visszautasította
azt. A kincstár képviselője felelősséget jelentett be
a határozat ellen az ítéletátlához és így, amíg a
Tábla az ügyet letárgyalja, addig a főtárgyalást
sem lehet megtartani és valószínűleg az október
harmadikára kitűzött főtárgyalás is halasztást fog
szervezni.

Nagy
harisnyavásár
mélyen leszállított árakkal.

Kötött harisnya min- den színben lei	25
Flohr-harisnya minden színben lei	53
Muszlin harisnya divat- színben lei	69
Cérna-muszlin minden színben lei	98
Selyemfátyol harisnyák minden színben lei	125

BLATT
FÓTÉR 13
Divatkeztükben és kötöttárakban óriási választék!
A legjobb harisnyák csak BLATT-nál kaphatók!

— A nemzeti párt szeptember 14-ikén
népgyűlést tart Buziáson. Tegnap számában
megírta az Uj Kelet, hogy a nyári vakáció
végének közeledtével a politikai pártok ismét
aktivitásba kezdenek lépni. Az averescianusok
galaci gyűlése után most a nemzeti párt ké-
szül tömegdemonstrációra a Bratianu-kormány
ellen. Az erdélyi nemzeti párt szeptember
14-ikén nagy népgyűlést tart Buziáson, ahol
ismét szóba kerül a parasztpárttal való együtt-
működés. Vajda Sándor állítólag még mindig
bizik a fuzió lehetőségében. A kormányparti
„Infratirea“ szerint a nemzeti párt ifjusági
tagjai ma megbeszélést folytattak Goldis László-
val, akitől magyarázatot kértek arról, hogy a
nemzeti párt miért tartotta magát távol az
Avram Jancu-ünnepségtől. Az ifjuság egyik
képviselője felszólította Goldist, hogy foglaljon
el határozott álláspontot a párt vezetésével
szemben. Az „Infratirea“ szerint a párt idős
tagjai közül is sokan elégtelennek a jelenlegi
vezetéssel.

— Eljegyzés. Deutsch Móric, a Citron & Tea
Bányász társaság Medias eljegyezte Adler Ilust
Zentáról (Jugoszlávia.)

Kriegler Sándor Baissprie eljegyezte Moskovits
Fánikát Sighetul-Marmatiel. (Minden külön értesítés
helyett.)

— Még mindig garázdálkodnak a kerék-
pártolvaók. Az utóbbi időben többben jelen-
tette az Uj Kelet, hogy Kolozsváron egy szerve-
zett tolvajbánda az utcán gazdátalanul hegyott
kerékpárokat rendszeresen lopkodja, amit odahaza
átfestve és átfényezve, áruba bocsát. A rendőrség
a biciklitolvajok közül már többet ártatlanná tett,
ugy hogy az utóbbi napokban nem érkezett a
rendőrséghez biciklilopásért feljelentés. Ma dé-
lelőtt azonban a kerékpártolvajok újból munkába
léptek. A Rador távirati ügynökség szolgálja a
Patria-szerkesztőségnek kézbesítette a minden-
napi hírlapi táviratokat. A szolgál a biciklit a
kapu alatt hagyta és szalatt a két perc alatt,
amíg a táviratokat a szerkesztőségbe felvitte és új-
ból visszatért a kapuhoz, valaki a kapu alól az
527. számú kerékpárját ellopta. A Rador távirati
ügynökség a bicikli lopásról jelentést tett a rend-
őrségnek, ahol a kerékpártolvaj ellen megindítot-
ták a nyomozást.

— Ujabb aranyzárlat érkezett Ro-
maniába. Bukarestből jelentik: Az Osztrák-Ma-
gyar Bank likvidálása következtében Romániának
tudvalevőleg nyolcvanmillió aranykorona követelése
keltekezett. Az utóbbi napokban ezen tartozás fe-
dezésére Románia újból 1,931.526 aranykoro-
nát kapott, mely összeget a pénzügyminisztérium
a Banca Nationalával szemben fennálló tartozásai-
nak törlesztésére fordította.

— Tanügyi hír. Szilágyi Adolf, a kolozsvári
Tarbut-középiskola tanára megvált e tanintézet kö-
telékéből. Szilágyi professzor a váradi zsidó liceum-
ban vállalt állást.

— Sikasztott egy szerelmes vénkisasszony.
Bécsből jelentik: Az ausztriai Kremsban 300 millió
korona elsikkasztása miatt letartóztatták Kowarna
Róza 46 éves postamesternőt. A szorgalmas és
kötelességtudó hivatalnoknő, kinek nyomorék, pu-
pos termete miatt sohasem jutott osztályrészül a
szerelem, néhány hónappal ezelőtt megismerkedett
Populorum Károly házasságszedelgővel. A lelkiis-
meretlen ember, ki egyébként nős, hónapokon ke-
resztül házassággal kecsegtette a szerelmes, nyo-
morék vénkisasszonyt, kitől állandóan pénzt csalt
ki. Néhány nappal ezelőtt Populorum és a vén-
kisasszony kiűrtették a postahivatal pénztárát és
Olaszország felé szöktek. Az első állomásnál Popu-
lorum a pénzt magához véve, megszökött a posta-
mesternő mellől. Ezek után a szerencsétlen posta-
mesternő visszatért Kremsba, hol megérkezése után
nyomban letartóztatták.

— Gyenge a termés az aradi hegyalján.
Aradról jelentik: Az esős nyár következtében
a peronoszpóra az egész aradi hegyvidéken
nagy mértékben lépett fel. Egyes vidékek ter-
mését csaknem felerészben zöldrothadás pusztí-
totta el. Radna, Baracka, Opálos és Ménes
egyik részén kitünő termés mutatkozik, de
Mokra vidékén nagyon szomorú szüret elé néz-
nek. Az új termés elhelyezését illetőleg kom-
merc-borban élünk a kereslet, de a nehezebb
fajsúlyu borokat most sem lehet belföldi piacon
elhelyezni. Salyos baj, hogy a kormány meg-
nehezíti a bor kivitelét, holott Lengyelország
az aradi hegyalja termékeiből nagyon sokat
tudna felvenni.

KÖZGAZDASÁG

Negyvenezeren látogatták meg három nap alatt a mintavásárt

A Sfatul kongresszusát 11-ére halasztották. Külföldiek látogatásai

(Cluj-Kolozsvár, szept. 4. Az Uj Kelet tudósítójától.) A kolozsvári mintavásáron a mai napon is fokozott érdeklődés nyilvánult meg az egyes kiállító cégek iránt. Az üzletkötések egyre szaporodnak. A mintavásár területe ugyekezlván fókuszává vált a város életének. A látogatók száma a tegnapi napon mintegy harmincötezerre növekedett, ami egymagában is élénk dokumentuma annak, hogy az érdeklődés lankadatlanul fennáll a kiállítás iránt. Ez a fokozott érdeklődés készítette a mintavásár vezetését arra, hogy a mintavásárt megszakítás nélkül reggel nyolc órától egész este tíz óráig az érdeklődő közönség számára nyitva tartsa.

E hét végén, mint az Uj Kelet már hirt adott róla, Baleoff és bukaresti cégtulajdonos vezetésével számos bolgár kereskedő érkezik a mintavásár megtekintésére. Ugyancsak ma délután repülőgépen Kolozsvárra érkezik öt cseh vezérkari tiszt és több előkelő prágai érdeklődő vezetőembere, akik meg fogják tekinteni a mintavásárt a ennek megtekintése után visszarepülnek Prágába. Ma délelőtt a kolozsvári cseh konzul is megtekintette a mintavásárt és a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott a kiállítás kiváló megrendeztségéről, az erdélyi ipar nagystílű termelőképességéről. Tekintettel az egyre fokozódó érdeklődésre, a mintavásár vezetősége elhatározta, hogy a mintavásár közönségének szórakoztatására délelőttönként katonazenekar, délután pedig szimfonikus zenekar fog játszani a mintavásár területén.

A mintavásárral kapcsolatos kongresszusok sorát e hó 11. és 12-én kezdi meg a kolozsvári Sfatul által rendezendő kereskedői nagygyűlés. Az

 # Szlovenszkói iparosok az új csehszlovák ipartörvény ellen. Pozsonyból jelentik: A szlovenszkói iparosok országos szövetségének kétnapos pozsonyi kongresszusán élénk hírközlések hangzottak el a készülő új ipartörvény ellen. A felszólalók rámutattak, hogy az új ipartörvényjavaslat Szlovenszkói iparosainak összes jogait elvonja és ezeket leplezett formában az idegenekre ruházza. Rámutattak továbbá arra, hogy az állam a szállításhoz egyáltalán nincs tekintettel a szlovenszkói iparosokra. A kongresszuson felvetették az önálló iparkamara és az ipartestületek szövetségének kérdését is.

 # Románia mint tranzitállam Lengyelország és Kelet között. Bukarestből jelentik: A lengyel államasutak megkeresését intézték a CFR. vezérigazgatóságához, hogy a Kelet felé irányuló exportot Lengyelország a román vonalakon bonyolítassa le, ezzel szemben a romániai árak olcsóbb tarifát kapnak a lengyel vasutakon. Az ajánlatot azonban a CFR. aligha tudja elfogadni, mert a Galac felé vezető moldvai vasutak szinte használhatatlan állapotban vannak és még a belső áruforgalmat sem bírják el. Lehetséges, hogy a problémát mégis megoldják, még pedig olyan formán,

eredetileg nyolc dikhára tervezett kongresszust azért kellett elhalasztani, mert e hó nyolcadikán Nagyváradon kamarai kongresszus lesz, melynek résztvevői a Sfatul kongresszusán is részt akarnak venni. A kongresszus során a Vadul Comercial revíziójára vonatkozó előadást **Jon Constantin**, bukaresti kereskedő fogja megtartani. A Vadul Commercial módosítására vonatkozó külön javaslatokat a szatmári Sfatul megbízásából **Weisz Zoltán** és dr. **Borbida Lajos** fogják előterjeszteni.

A kényszerügyi eljárás módosítására vonatkozó előterjesztéseket az aradi Sfatul képviselői ismertetik. Pótelőterjesztést ebben a tárgyban a szatmári Sfatul képviselői fognak tenni. A kereskedelem szabályáról dr. **Evian** kolozsvári bankigazgató tart előadást. A professzionátus szervezés kérdésében **Romanovici** a bukaresti Sfatul vezetőkhára fog javaslatokat előterjeszteni.

A kolozsvári kereskedőkongresszusra több regéti város Sfatulja is bejelentette megjelenését. Eddig **Roman**, **Piatra Neamtu**, **Moinesti** és **Focșani** városok jelentették be részvételüket. Ugyancsak külön delegátussal képviselteti magát a bukaresti központ is.

Ezúton figyelmeztetik a hatodikán kezdődő kirakatversenyen résztvenni akaró kereskedőket, hogy a bejelentési határidő ma, ötödikén este lejár. Minden kereskedőnek érdeke, hogy ezen a nagy-szabású versenyen résztvegyen, annál is inkább, mert a mintavásárral kapcsolatos nagy idegenforgalom révén a kirakatversenyben való részvétellel vonhatják legjobban magukra a közönség érdeklődését.

hogy a lengyel határmenti vasutakat összekötik a bukovinai vonalakkal, amelyek elbírják a nagyobb megterhelést is.

 # Hétfőn nyílik meg Nagyváradon a kereskedelmi kamarák kongresszusa. Szeptember 8-án, hétfőn nyílik meg Nagyváradon az ország összes kereskedelmi és iparkamarák kongresszusa. A kongresszuson, amely három napig fog tartani, a kereskedelmi és iparügyi minisztérium **Christodorescu** kereskedelmi helyettes államtitkárral, a bukaresti kamara **Stefan Cerkez** elnökkel, **Cristache D. Steicovici** főtitkárral és 30 taggal, a legfelsőbb iparügyi tanács pedig **C. R. Mircea** vezérigazgatóval fogja magát képviseltetni.

 # Az állam fedezte adósságainak októberi szelvényeit. Bukarestből jelentik: Az államadósságok október elsőjén esedékes részletének fedezésére az állam a teljes összeget deponálta a Banca Nationalánál. A szelvények beváltását a lejárat előtti napokban fogják megkezdeni. Ezzel egyidejűleg a pénzügyminiszter a Banca Nationala utján 80.000 font sterlinget utalt ki a beváltásra kisorsolt kincstári bonk kifizetésére.

(#) Az Első Romániai Sétabotgyár Rt. bethleni gyártelepének mintavásári kiállítása

élénk feltűnést keltett. A négy éve fennálló gyár művészi kiviteli esernyő- és botnyeleit és női ernyőfogantyúit állította ki, amelyek Max **Brenner** vezérigazgatónak speciális tervei és Oscar **Bross** műszaki igazgató irányítása mellett készültek. A gyár, amely 94 munkást foglalkoztat, hat-száz botot gyárt naponként. Most szervezi be a gyár exportját az utódállamokban. A cég teljesítő- és versenyképességére jellemző, hogy novemberig minden termékét már is lekötötte. Az uralkodó-család tagjai is megtekintették a cég kiállítását és őszinte elragadtatással emlézték meg a gyönyörűbbnél gyönyörűbb tárgyakat.

A mai valutapiac

Az árak zuhanása a kolozsvári valutapiacra ma is folytatódott. Ezzel szemben a lej árfolyamának nagy emelkedéséről számolnak be az összes külföldi tőzsdejelentések. A külföldi valuták árfolyamainak további esésével számolnak. A mai napon óriási hiánylat mellett semmi kereslet nem volt. A következő árak alakultak ki: Osztrák korona 375-380, magyar korona 375-385, cseh korona 558-562, svájci frank 35 00-35 20, dollár 185 00-187, francia frank 10 20-10 30, font sterling 8 86-8 92, olasz lira 8 80-8 85.

Valutapiac szeptember 4-én:

Bukarest. Devizák: Páris 1048, Berlin —, London 865, Newyork 192 00, Róma 860, Zürich 36 90, Bécs 28 00, Prága 585, Budapest —.

Bukarest. Valuták: Napoleon 700 00, márka 48 leva 130, török lira 105, font sterling 860, francia frank 1100, svájci frank 37 50, olasz lira 850, drachma 360, dinár 260 00, dollár 188 00, lengyel marka 25 00, osztrák korona 28 00, magyar korona 28 00, cseh korona 550.

Zürich. Nyitás—Zárás: Berlin 126 25-126 25, Amsterdam 205 25-204 50, Newyork 531 00-530 50, London 2375 50-2371 50, Páris 2335-2820 00, Milánó 2842 5-2833 75, Prága 590-590 00, Bukarest 69 50-69 50, Belgrád 692 50-700 00, Bukarest 270 00-277 50, Varsó 102 50-102 50, Bécs 74 7/8-74 7/8.

(#) Alois Müller biscuits-kincstári gyárának mintavásári kiállítása különleges meglepetésekkel szolgált. A cég, amely 1848-ban letesült, a legkiválóbb kereskedelmi és műszaki vezetés alatt áll. Gyártmányai pisztókat, nápolyi születek, caches-ek, különféle teasütemények mindenben versenyképesek a külföldi gyártmányokkal. Különös jelentősége van ennek erdélyi szempontból, mert az itteni fogyasztó piac eddig nem is tudott arról, hogy Bukarestben ilyen teljesítő-képességű gyár létezik és eddig majdnem kizárólag külföldi importra szorult. Alois Müller gyártmányai pedig teljes ötven százalékkal olcsóbbak a külföldi gyártmányoknál és a mintavásáron igen nagy keresletnek örvendtek.

(#) Felsler Viktor (Temesvármegye) porcellanfestő és fotokerámiai műintézetének mintavásári pavillonját a királyi család és a kormány tagjai nagy tetszéssel látogatták végig. Az uralkodócsalád elragadtatással szemlélte a szebbnél-szebb tárgyakat és számos megrendelést eszközölt. Felsler Viktor személyesen nyújtott át az uralkodópárnak hat gyönyörű művészi értékű díszábrát. Felsler Viktor műintézete hatvan munkással dolgozik, évente tizenkét vagon porcellán- és ábrát dolgozik fel. Az üzem vezetői elsőrangú karlsruhi speciálisták.

Morokuthi Sapinákat szállit Grossmann Jenő Nagyvárad

Baross-u. 10. szám. Sürgönycim: Grossmasin. — Telefonszám 286

Szőrmefestés és gyapjufestés

TAVASZI RUHAKAT A LEGSZÉBBEN TISZTIT "KRISTALY" GŐZMOSÓGYÁR CLUJ
Telefon 500

Gyapju és gyapju-fonalfestés

A mintavásár tartama alatt állandó nagy szőrmekiállítást rendezek

Rador No. 1329
„Mode de Paris“ S. Eisenstädter
Cluj, Piața Unirei 12

Kirakataim megtekinthetők minden este 10 óráig

Zsá

HAVAS TIMIS

SPORT

A KAC tornaszakosztályt állít fel. A kolozsvári Athletikai Club atlétika, futball, uszó és egyéb szakosztályai után most tornaszakosztály létesítésére tette meg a szükséges intézkedéseket. Az új szakosztály már a közeli hetekben megkezdí működését.

A CFR vasárnapi pályamegnyitója nagyszabásúnak ígérkezik. A már közölt program a KKASE tornaünnepélyével bővül, amennyiben a kereskedők szimpatikus tornaszárdája a megnyitóiünnepséggel kapcsolatosan tartja meg szokásos évi tornaünnepélyét. Az országbajnok Kinizsi már szombaton érkezik Kolozsvárra, hogy a küzdelemre kibent csapatát álljon ki. A hőmérkőzés már közölt programján változtatás történt, amennyiben vasárnap a CFR a Kinizsivel, KAC a Victoriával hétfőn pedig a két győztes és a két vesztes játszik. A pályán most végzik az utolsó munkálatokat, úgy hogy vasárnapra már teljesen készen lesz. A CFR, hogy ezen a téren is segítsen, tárgyalásokat folytat az autbusztulajdonosokkal, hogy játzónapokon fokozott autbuszjáratot létesítsenek a pályáig. A pályaváratón a város is képviselteti magát.

A bajnoki sorsolásokot kedden ejti meg az intézőbizottság. Az intézőbizottság kedden este értekezletet tart, hogy a jövővi bajnoki mérkőzéseket hisorsolja, illetve hogy a bajnoki szezon megkezdéséről határozzanak.

A német szövetség nem játszik proficsapatok ellen. A német futballszövetség határozatot hozott, mely szerint megtiltotta a kebelébe tartozó futbalcsapatoknak, hogy a kontinensen most alakuló professzionista egyesületekkel felvesyék az érintkezést. A bécsi lapok élénken kommentálják ezt a határozatot, melyet nem látnak indokoltnak annál is inkább, mivel a német csapatoknak az angol profikkal való mérkőzése eddig sem tüközött akadályba.

Labdarugó, aki levelezőlapon ajánlkozik. Az osztrák labdarugószövetség a napokban levelezőlapot kapott egy állítólag elsőrangú magyar játékosból, aki ajánlkozik, hogy megfelelő fizetésért és állásért nyomban megkezdí tevékenységét bármelyik bécsi egyetnél, akár professzionista, akár „amatőr” minőségben. Az osztrák labdarugószövetségben a különös formájú ajánlkozás nagy feltűnést keltett.

A tizenhatos pálya házi teniszversenyén férfi egyesben 1. Davecseri László, 2. Leuchter Zoltán, 3. Farkas Imre. Női egyesben 1. Farkas Olga, 2. Déri Lili, 3. Gergely Lili. Külön kiemelendő Farkas Olga biztos szép játéka. A férfi párost a Davecseri—Farkas pár nyerte, a másodikkak beérkezett Leuchter—Biró pár előtt. Ugyancsak most fejeződött be a tizenkölcsös pálya háziversenye, ahol a kitűzött öt díjat Mezei Jaakó, Dancinger Ernő, Kovács György, Biró Gábor és Guttmann György nyerték.

A CFR sporttelep megnyitásának második napján 1 órakor a Haggibbor ifj. játszik barátságos mérkőzést a CFR ifj. csapatával.

Külföldi eredmények. Belgrád válogatott—Ujvidék válogatott 5:2 (4:2). Szombathely. Szekszéskesfehérvári DVTK 9:1 (3:1), Szombathelyi SE—Soproni FAC 2:0. Budapest. BTK—Vasas komb 3:2 (2:1), BEAC—33 FC 1:0 (0:0), VAC—VI. ker. SC 7:0 (3:0), KAC—BAK 5:1 (1:1).

Hazaérkezett Kolozsvár válogatott csapata a középnémetszagi turáról. Kolozsvár válogatott csapata a ma esti gyorsvonattal haza érkezett Középnémetszágból. Vasárnapi mérkőzésük után másnap meglátogatták a lipcsei mintavásárt; kedden kirándulást tettek, hogy a vidéket megismerjék, emiatt érkeztek csak ma haza. Szó volt arról, hogy visszajövetelük-
kor játszanak egy mérkőzést Kassán, ez azonban anyagiak miatt nem vált valóvá. Játékosaink úgy az utazásról, mint az ottani fogadtatásról a legnagyobb elismeréssel nyilatkoznak s csak azt sajnálják, hogy a vasárnapi mérkőzés bírāja hihetetlenül rosszindulatu ítélkezéseivel elrontotta a különben nagyszerűen sikertült tura eredményét.

Zsák Zsinog Kötői
HAYAS DEZSŐ
TIMISOARA

SZÍNHÁZ - MŰVÉSZET

Színházi iroda közleménye

Gyere be rózsám. Napok óta folynak rendkívüli szorgalommal a Gyere be rózsám című, új, Párisban, Bécsben és Budapesten óriási sikert aratott francia operettnak a színpadi próbái. A szereplők valamennyien különös kedvvel készülnek nagyon hálás feladataikra. Zöldhelyi Anna, Erényi Böske, Dajka Margit, Tarnay Teréz, Ihász, Bányász István, Tompa Béla fogják a Gyere be rózsám vezető szerepeit játszani s Török Emil fogja dirigálni. A mulatságos új francia operette a jövő hétenek öt egymásutáni estéjén fog színpadra kelni.

A nagykapusiak föllépése. A nagykapusi paraszt műkedvelők előadásai iránt igen nagy az érdeklődés a közönség széles rétegeiben. A jegyeket olyan tömegesen váltják, hogy előreláthatólag ismét valamennyi jegyet elővételben fog a pénztár eladni s az előadás napján nem lesz már egyetlen egyszegy sem kapható. A nagykapusiak vasárnap kétszer játszóak a Falu rosszá: délután főnégykor mérsékelt helyárak mellett s este 8 órakor rendes helyárak mellett.

Szibill. Pénteken este a legszebb magyar operettek egyike, a Szibill fog színpadra kelni Zöldhelyi Annával, Neményi Lilivel, Tarnay Terézszel, Tompa Bélával, Bányász Istvánnal, Réthelyi Ödönnel.

Taifun. Poor Lili (Kerner Ilona), Janovics Jenő (Tokeramo), Mihályfy László, Forgács Sándor, Réthelyi, Cselle, Virág, Hoykó, Rudas, Tarnay Teréz, Miklósy Margit, Izsó, Kemény, Jung János, Leövey, Váradí fogják a Taifun szombati előadásának főszerepeit játszani.

Antonia. Tizenhatodik előadása lesz hétfőn este a diadalmas sikerű Antonianak, a főszerepben Poór Lilivel.

A MAGYAR SZÍNHÁZ HETI MŰSORA

Péntek: Szibill. (Operette repriz. Napi bérlet 3. szám, A. Sorozatszám 27.)

Szombat d. u. fél három-kor: Süt a nap. (Ujdonság 4-edszer. Mérsékelt helyárakkal. Jávor Alfréd vendégjátékával. Sorozatszám 28.)

Szombat este 8-kor: Taifun. (Részben új szereposztással. Napi bérlet 4. szám, B. Sorozatszám 29.)

Vasárnap d. u. fél három-kor: A falu rossza. (A nagykapusi falusi műkedvelők előadása. Kalotaszegi népviseletben. Kalotaszegi lakodalmas szokásokkal. Legényes tánc. Ötös tánc. Mérsékelt helyárakkal. Sorozatszám 30.)

Vasárnap este 8-kor: A falu rossza. (A nagykapusi falusi műkedvelők előadása. Rendes helyárakkal. Napi bérlet 5. szám, A. Sorozatszám 31.)

Hétfő: Antonia. (Ujdonság 16-edszor. Napi bérlet 6. szám, B. Sorozatszám 32.)

MOZGÓK MŰSORA

Select-Mozgó. Péntek, szeptember 5. *Babylon pusztulása.* Hatalmas történelmi felidzés az asszírriak korából. Filmre alkalmazta a híres amerikai rendező: D. W. Griffith. Főszerepben Harris Chapin és Elmo Lincoln.

Uránia-Mozgó. Péntek, szeptember 5. *Szegény császár.* Szentimentális és szenzációs regény a szabadkőművesek életéből, 5 felvonásban.

Apollo-Mozgó. Péntek, szeptember 5. *Tigrisfogak.* Arséne Lupin legújabb kalandja. Detektív film 6 felvonásban. Főszerepben Dawid Pavel.

Az előadások minden moziban minden nappontosan délután 3 órakor kezdődnek.

Deák Ferencz-u. 12.
Cluj

Textilközpont
Kabátkezek! Szolid árak! Férfi és női gyapjuszövetek

Centrale Textilelor
Bélésárak! Szolid árak!

Uj üzlet Uj

Bel- és külföldi gyárak lerakata!
Lloyd 9899

Hirdetések

e lapban a legeredményesebbek

Villamos vizmelegítő rud
Bármely világítási konnectorhoz bekapcsolható.

★
Forró víz meleg helyiség pár perc alatt.

★
Megtekinthetők a Mintavásáron is és

Pallós és Markó
okleveleves gépészmérnököknél
Cluj, Strada Nikolaj Jorga No. 7.
Telefon 650.

★

„Piccolo” villamos kályha
Bármely világítási konnectorhoz bekapcsolható.

Uj Nagy alkalmi árak! ★ Nagy alkalmi árak! ★
A mintavásárt látogatók figyelmébe
Praktikus Nem kell Bécsbe menni!

Megnyilt a „Victoria”
férfi-fehérneműüzem
Cluj, Str. Regina Maria 24

Hasznos Elsőrangú bécsi munkások! ★ Legszebb bécsi modellek! ★
Olcsó

1725 Rudolf Mosse 4020

éve fennálló gyár botnyeleit és női melyek Max Bren- tervei és Oscar sa mellett készült foglalkoztat, hit- ost szervezi be a n. A cég teljesíté- hogy novemberig te. Az uralkodó- a cég kiállítását álték meg a győ- at.

apiac

zevári valutapiacon en a lej árfolyamá- olnak be az összes külföldi valuták ár- számolnak. A mai mmi kereslet nem ak ki: Osztrák ko- a 375—385, cseh- ank 35 00—35 20, ank 10 20—10 30, lira 8 80—8 85.

ber 4 én:

1018, Berlin —, Róma 860, Zürich 5, Budapest —.

leon 700 00, márka font sterling 860, k 37 50, olasz lira 0 00, dollár 188 00, corona 28 00, magyar 0.

lin 126 25—126 25, Newyork 531 00— 71 50, Páris 2 35— 3 75, Prága 590— 50 Belgrád 692 50— 7 50, Varsó 102 50—

its-kincstári gyára- különleges meg- ég, amely 1848-an kedelmi és műzaki ai pisóták, napolyi teasütémények min- földi gyártmányokkal. k erdélyi szempntől, eddig nem is tudott n teljesítőképességgé n kizárólag külföldi gyártmányai pedig bak a külföldi gyárt- igen nagy keresetnek

nesvármegye) por- iai műintézetének yi család és a kor- látogatták végig. Az szemlélte a szebbnél- egrendelést eszközölt. ujtott át az uralkodó- értéki dísztarayt. an munkással d lgo- porcellán- és áruárut elsőrangú karlsbadi

0. szám. Sürgőnycim: — Telefonszám 286

és gyapju- malfestés

szendezek

ter
Unirei 12

órái 9

APRÓHIRDETÉSEK

Egyesületi közlések egy sorú 5.-, vastag betűvel 6.- lej. Legnagyobb méretű hirdetés 100 írt. Aláíróknek 50% kedvezmény.

Herkovits Jenő

uri szabóságát áthelyezte

Str. Vlahuța és Str. Juliu Maniu sarok.
Állandó bel- és külföldi szövetudonságok rak-táron. Első osztályú munka készül.

Angol nyelvmester egyetemi végzettséggel 8 hónapi kurzus alatt angolul beszélni és írni megtanít. Értekezni Calea Motilor 53., este 8 óra után. 7734

Fehérnemű varrónők magas fizetéssel állandó munkára azonnal felvételt. Ugyanott tanulóleányok is felvételt. Cluj, Str. Regina Maria 24. 7753

Keresek oly nőt, vagy férfit, ki délután 1-2 órában kisebb tízernek könyveit rendben tartaná és írógépen román-magyar levelezést elvégezne. Reflektálók irjanak fizetési igényeik megjelölésével „Fémipar“ jellegű kiadó-hivatalba.

Egy-két tanuló keresünk azonnalra, esetleg teljes ellátással női divatruházba. Vallásos családból származók előnyben részesülnek. Markusz Fridman, Sibiu.

Jó forgalmu sátor bérbe kiadó. Értekezni Boldog-utca 14.

Barzel

Fierarie Vasúziat

Cluj-Kolozsvár, Piața M. Vit. 13

Telefon 1049

Nyelvtanuláshoz segéd-könyveket, szótárakat előnyös árban szállít az Uj Kelet könyvosztálya. Kérjen árajánlatot.

Arany órák, legszébb ezüst kivitelben

ajándék- és diszmutárgyak csak is

Fenyő és Braunfeld

udv. szállítók világvárosi ékszerüzletében kaphatók Cluj, Piața Unirei. Lloyd 1962

Rudolf Mosse No. 4001

SÁNDOR ÁGOSTON

UTÓDA CLUJ Unió-u. 2

Férfidivat különlegesség, legfinomabb fehérneműk saját műhelyemben készülnek

Legfinomabb

Rudolf Mosse No 4026

angol és legjobb gyártmányú férfiszövetek, téli kabátok és doublék legmegbízhatóbb beszerzési helye. o o (Volt Deák Ferenc-utca)

Cluj, Str. Reg Maria 14.

A Cluji Mintavásáron is kiténik az, amit ma már mindenki tud, hogy

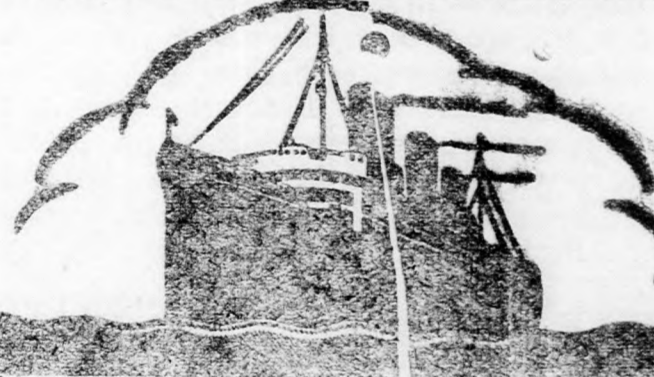
GROMEN és HERBERT

NAGYSZEBENI POSZTÓGYÁRÁNAK

szövetei, posztói, dubléi, struxjai, szőnyegjei, minőségben és árban utólérhetetlenek.

Lloyd 923

Lerakat: Cluj, Cal. Reg. Ferdinand 13.
Mintavásáron: II. emelet, 14 ajtó.
Mintavásár tartama alatt leszállított árak!

Hamburg--Amerika Linie United American Lines

Rendszeres és direct vonalak modern gyorsgőzösekkel

Kanadába Braziliába
Argentínába Cuba és Mexikóba

valamint heti Észak-Amerikába legújabb „Alkészeri utazás” bert Ballin, „Deutschland”, „Resolute” és „Reliance” gőzseinkkel. — Díjtalan felvilágosításokkal az összes utazási lehetőségekről mindenkor szívesen szolgál a

Romániai vezérképviselőt:

Lazar H. Lazarovitz

Központ: Timişoara. Str. Mercy 2. Telefon 16-58. valamint fiókjai: Bukarest, Calea Griviței No 183, Arad, Str. Eminescu 12, Oradea-Mare, P. Mihai Viteaz 5, Sighişoara, Piața Unirei 34.

Lloyd 2309

SZERK...
NIVA...
L. Pop...
Telefon...
Es. N...
kézi...
szerke...
szedők...
1924...
Ha...
matlan...
a meg...
nunk...
föltt...
tés és...
eljöve...
véljük...
amely...
vethöz...
egymá...
meket...
Az an...
vetkez...
progra...
ban a...
hozni...
s az...
emeli fe...
csak l...
taszták...
ajkáról...
szuron...
világ...
fegyve...
népek...
amig...
kiadás...
ként l...
A fegy...
psziché...
szeriti...
mégall...
európa...
tempó...
közel...
kezés...
ismét...
A...
örület...
fog-e...
donald...
biztatá...
egy sz...
lésébe...
hogy...
mélyer...
részlete...
lemény...
kérdés...
csébe...
is baj...
sugtak...
bölcsel...
Macdo...
nie ke...
gondol...
oldása...
szabb...
kelltt...
amely...
ségre...
hogy...
megv...
Még sz...
öszinte...
szemfo...
angolo...
változ...
lember...
hogy...
ben bi...
Kül...
Macdor...
dott. S...
hogy...
áldozat...
reális...